Asunto- ja ympäristöjaosto

Lausuntopyyntönne 8.10.2021

HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Teema: Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto pyytää lausuntoa hallituksen talousarvioesityksestä vuodelle 2022. Kuntaliiton lausunnossa keskitytään talousarvion lukuun 35.20. Lausunnon liitteenä on muistio talousarvioesityksen vaikutuksista kuntatalouteen.

Asumisen tuet kaipaavat rinnalleen asuntopolitiikan linjauksia

Talousarvioesitys jatkaa hallitusohjelman toteuttamista monenlaisten tukimuotojen avulla. Niiden lisäksi EU:n elvytyspaketin määrärahat kohdentuvat osaltaan rakentamisen ja asumisen toimialoille. Näillä määrärahoilla pyritään ensi sijassa ilmastopoliittisten tavoitteiden toteuttamiseen.

Olisi asiallista, että asumisen tukipolitiikkaa ohjattaisiin ilmastopolitiikan ohella pitkäjänteisemmin asuntopoliittisin linjauksin. Asuntopoliittisen selonteon oli tarkoitus vastata tähän tarpeeseen, mutta sitä yhä odotellessa asumisen toimialan on tyytyminen hallitus- tai budjettikauden pituiseen näkymään.

ARA-tuotannon edellytykset turvattu MAL-seuduille

ARA-tuotantoon ja ARA-kannan sopeuttamiseen tarjotut tuet noudattavat esityksessä aiempaa linjaa mahdollistaen MAL-sopimusten tavoitteiden toteuttamisen. Tämä on kuntakentän toimijoille olennaista tuotannon ja talouden suunnittelun kannalta.

MAL-sopimusten myötä korkotukilaina on kohdennettu suurimpiin kaupunkiseutuihin ja näin päädytty rajaamaan maakuntakeskusten yleishyödylliset vuokrataloyhtiöt lainoituksen piiristä. Niiden näkymät ovat heikot: Ilman

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

peruskorjauslainoitusta yhtiön johdolla on huonot mahdollisuudet pitää yhtiöitä taloudellisesti toimintakykyisinä. Asuntokantaa on mahdotonta sopeuttaa hallitusti oman kaupungin sosiaalista asuntokysyntää vastaavaksi.

Tämä **maakuntakeskusten ARA-yhtiöiden kituva kriisi on juuri niitä linjauksia vaativia kysymyksiä, joihin tulisi saada hallitukselta periaatteellinen asuntopoliittinen kanta.** Tarvitaanko maakuntakeskusten kokoluokassa sosiaalisesta asumisesta vastaavia toimijoita, vai annetaanko niiden hiipua rahoitusongelmiin ja sosiaalisen asuntokannan siirtyä puhtaasti markkinavälitteiseen omistukseen?

Kuntaliitto katsoo perustelluksi kommentoida muutamaa talousarviossa esitettyä tukimuotoa niiden tehokkaampaa käyttöä tavoitellen:

Asumisneuvonnan tuesta epäselvä esitys

Talousarviossa esitetään kahta määrärahaa kuntakentän asumisneuvontaan. Asumisneuvonta on jo nyt monimuotoista ja sen rahoitus monikanavaista (ARA/Kunnat/STEA). Yhä sekavammaksi tilanne muuttuu, kun ARA-rahoitus hajautuu nyt kahteen eriehtoiseen tukeen.

Kunnille suunnatun uuden asumisneuvontatuen perusteet jäävät myös epäselviksi. Ehdotuksessa asumisneuvonta kytketään talousneuvontaan. On epäselvää, miten olemassa oleva lakisääteinen *talous- ja velkaneuvonta* suhteutuu nyt esitettyyn *asumis- ja talousneuvontaan*. Miten toimintojen päällekkäisyyttä aiotaan hallita?

Pyritäänkö ehdotetulla asumis- ja talousneuvonnalla palvelemaan niitä asiakkaita, joihin talous- ja velkaneuvonnan resurssit eivät riitä? Kuntien maksuosuus uudesta neuvonnasta on 40 prosenttia, kun talous- ja velkaneuvonta on valtion kokonaan rahoittamaa. **Kuntaliitto vastustaa talousneuvonnan kustannusten liu'uttamista kuntien maksettavaksi.**

Öljylämmityksestä luopumisen tukea kannattaa hienosäätää

Energiatehokkuuden parantamiseen ja öljylämmityksestä luopumiseen suunnatut tuet ovat lisänneet asuintalojen korjausrakentamista. Myös Rakennusteollisuus raportoi korjausrakentamisen kääntyneen loppuvuodesta nousuun kolmen hiljaisemman vuoden jälkeen.

Asuinrakennusten öljylämmityksestä luopumisen lisäksi talousarvion tukiin tuotiin kesällä 2020 avustus, jolla voidaan korvata osa kuntien

toimitilarakennusten lämmitysjärjestelmän vaihtamisesta. Kuntaliitto katsoo, että tukimäärärahan ehtoja olisi perusteltua harkita tuen kysynnän varmistamiseksi:

Kunnissa, kuntien liikelaitoksissa ja kuntayhtymissä on edelleen arviolta 4.400-4.500 öljylämmitteistä rakennusta, joiden kerrosala on noin 10 % kuntakonsernien rakennuskannan kokonaiskerrosalasta. Kuntaliiton arvion mukaan lämmitysmuodon vaihtaminen näissä kiinteistöstä aiheuttaisi n. 200-400 M€ kustannukset, riippuen siitä, siirrytäänkö maalämpöön vai kaukolämpöön. Öljylämmityksestä luopuminen kunnissa jatkuu, vaikka vuoden 2020 aikana koronapandemia jarrutti tilapäisesti monen kunnan investointeja.

Öljylämmityksestä luopumisavustuksen tiukat tekniset vaatimukset rajaavat ns. hybridilämmityksen pois avustuksen piiristä. Jos käyttökelpoinen öljylämmitysjärjestelmä voisi jäädä vara- ja lisäjärjestelmäksi, vältyttäisiin ilmavesilämpöpumppuun siirryttäessä kiinteistön sähköjärjestelmän kalliilta kapasiteetin nostolta. Rakennus ei tällöin myöskään lisäisi valtakunnallisen sähkötehon tarvetta kovilla pakkasilla. Nykyään uusiutuvaa lämmitysöljyä on saatavilla maanlaajuisesti (hiilidioksidipäästöjen alenema on valmistajan mukaan noin 90 % verrattuna fossiiliseen kevyeen polttoöljyyn). Uusiutuvalla lämmitysöljyllä lämmitys lisää perusteluja hyväksyä hybridilämmitys tuen piiriin. Hybridilämmityksen edistäminen on myös yksi lämmityspolttonesteiden jakelutoiminnan energiatehokkuussopimuksen (HÖYLÄ IV) toimenpiteistä.

Vuoden 2022 budjetissa on varattu 4,9 M€ kuntien öljylämmitteisistä kiinteistöistä luopumiseen. **Avustus edistää osaltaan fossiilisesta öljystä luopumista, mutta muutoksen vauhdittamiseksi Kuntaliitto esittää hybridilämmityksen hyväksymistä avustuksen piiriin.**

Rakennetun ympäristön digitalisointityön tulee edistää tuottavuutta

Talousarvioesityksessä 3 M euron lisämäärärahalla luodaan valtakunnallista, rakennetun ympäristön digitaalista rekisteriä ja tietoalustaa. **Tämä hanke on toistaiseksi näyttäytynyt Kuntaliitolle pikemmin valtion keskitetyn järjestelmän kuin tehokkaan valtakunnallisen tiedonhallinnan ja tuottavan toiminnan kehittämiseltä.**

Valtakunnallisten hankkeiden tavoitteena on tiedon yhteentoimivuus, mikä on kuntienkin työn kannalta kannatettavaa ja yhteentoimivuutta onkin edistetty kunnissa jo pitkään. Kuntien tehtävissä syntyy valtaosa tärkeistä rakennetun ympäristön ydintiedoista. **Yhteentoimiva tieto voidaan virtauttaa**

alkuperäisestä syntypaikastaan, eli kuntien rekistereistä sellaisenaan eri toimijoille.

Kuntaliitto vastustaa sitä, että kuntien tietoja kerätään keskitettyyn rekisteriin sen sijaan, että jo vauhdissa olevaa kuntatiedon digitointia nopeutettaisiin ja tiedot saataisiin siirtymään **avointen rajapintojen kautta** yhteiselle alustalle. Rakentamis- ja kaavoitustoiminnassa tiedot virtaavat kuntien ja yksityisten toimijoiden välillä, ei keskitetyn rekisterin kautta.

Kuntien rakennetun ympäristön digitalisointityö on käynnissä, mutta sitä hidastaa rahoituksen niukkuus. **Keskitetyn uuden rekisterin luomisen sijaan on rationaalisempaa edistää julkisin varoin kuntien tehtävissä syntyvän tiedon hyödyntämistä. Samalla säästytään päällekkäisten rekisterien aiheuttamalta resurssihukalta.**

SUOMEN KUNTALIITTO

Laura Hassi
Asumisen asiantuntija

Liite TAE 2022 Kuntatalous